

חולין דף ית, ב-יט

סיכום גפ"ת

kobi.tora@gmail.com

סיכום הדרה

נושאים שבדף: סוגיית הגרמה. חומרת מקום שיצא משם.

הקדמה ל"סוגיית הגרמה".

"הגרמה": היינו ששחט במקום השחיטה והגרים, כלומר יצא מגבול המקום הראוי לשחיטה (או הגרים ואח"כ שחט, יבואר להלן בהמשך הסוגיא. מהו המקום הראוי לשחיטה, יבואר לאורך הסוגיא, ומה ההגדרה של הגרמה, יבואר חלק בהערות לפי ג' ביאוריו של רש"י בסוגיא).

כידוע שחיטת בהמה מעיקר הדין שישחטו ב' הסימנים ("קנה", "ושט") או לכה"פ רובם, בסוגיא לפנינו בניהול של "הגרמה" דנו **כלפי הקנה** (ולא כלפי הושט בסביבת הדבר, עי' תוד"ה דילמא יט, א, בראש יוסף על המשנה).

צורתו של ה"קנה": מה שנראה לעין - טבעות סחוס הצמודות זה לזה עד כדי יצירת צינור. למעשה הקנה בנוי מצינור עור בחלקו הפנימי, ועוטפו סחוס שעשוי טבעות טבעות צפופות, **כל הטבעות** אינם סגורות למעגל שלם, אלא צורתם כעין פרסה, ונסגר להיקף שלם ע"י העור הפנימי¹ שהוא כאמור צינור שעובר בחלל כל הטבעות. **"הטבעת הגדולה":** טבעת אחת מיוחדת היא "הטבעת הגדולה", טבעת זו היא **הקרובה** ביותר לכיוון הראש², היא **רחבה** יותר מכל הטבעות ובנוסף היא **מקיפה את כל הקנה לגמרי**, והיא עצמה נידונות כקנה עצמו³ (שהרי אין בה את הרצועת עור הסוגרת את כל שאר הטבעות) וחללה כעיגול סימטרי.

סיומו של הקנה לכיוון הראש: לאחר הטבעת הגדולה לכיוון הראש יש **"כובע"**, והטבעת הגדולה נכנסת מעט תחת אותו "כובע", הכובע הוא כעין מכסה לטבעת הגדולה (אין הכוונה לבשר קטן הנמצא לעכב את הקול⁴), וב"כובע" יש מקום בולט (**שיפוי כובע**), שניתן להרגישו כאשר נלחץ על גרון הבהמה מבחוץ, לאחר סיום הבליטה בחודו העליון יש חלק הנקרא **"חודא דכובעא"**, בחלל הכובע יש כמין ב' גרעיני חיטה, הם מונחים על הקנה בתוך הכובע⁵.

* * *

לדעת רבנו, שחט בטבעת הגדולה⁶, והסכין נשארה בתוך הטבעת ולא יצאה החוצה בכלל, אפילו נשאר בעובי הטבעת כמלא חוט דק, השחיטה כשרה. **אבל אם הגרים** אפילו במעט ויצא מחוץ לטבעת השחיטה פסולה. אפילו ששחט רוב סימן בכשרות, כאשר הגרים ויצא הרי זה סופו בפסול.

לדעת רבי יוסי ברבי יהודה, אם רוב השחיטה היתה בטבעת, השחיטה כשרה, כלומר שאין חסרון אם הגרים במיעוט, היות ונשחט רוב סימן בכשרות, ומה שאח"כ הגרים כבר נגמרה השחיטה והרי הוא כמחתך בבשר. **רב ושמואל אמרו** שנפסקה ההלכה כרבי יוסי ברבי יהודה שרוב סימן שנשחט כדין השחיטה כשרה. **והוסיפו** רב ושמואל שהיתרו של רבי יוסי זה דווקא בשחט בטבעת הגדולה והגרים בסוף השחיטה, שהיות והטבעת הגדולה היא קנה שהרי היא מקיפה את כל הקנה, **אבל בשאר הטבעות** הם לא מוגדרות כ"קנה" שהרי אינם מקיפות את כל הקנה שהם פתוחות מלמטה, ויש רצועות עור שסוגרת את הטבעת, לכן השחיטה כשרה אך ורק בין הטבעות^{7,8,9}.

***** הוספות וביאורי תוספות *****

¹ רש"י ד"ה רבי יוסי ברבי יהודה, וד"ה אבל בשאר טבעות.

² רש"י ד"ה השוחט מתוך.

³ רש"י ד"ה אלא בטבעת גדולה. וד"ה אבל בשאר, התייחס לשאר הטבעות שהיות ויש להם חיבור של קרום עור הם עצמם לא מוגדרים כ"קנה". וכן ד"ה רבי יוסי ברבי יהודה.

⁴ רש"י ד"ה בחודא דכובע.

⁵ רש"י ד"ה חיטי.

⁶ ביאור הסוגיא למעלה בעז"ה לפי דרכו של רש"י בביאורו הראשון. וכתב רש"י יח, ב בסוף ד"ה הכי קאמרי "ולשון ראשון נראה לי, ואין כאן מכשול להחליף ההלכה דהא לית הלכתא ככולהו אלא כרבי חנינא בן אנטיגנוס".

⁷ ואמנם יש רוב טבעת שמקיפה את הקנה, ורבי יוסי הרי אמר שמועיל רובו ככולו כדי להתיר את השחיטה, ביאר רש"י ד"ה אבל בשאר טבעות, שמה שמועיל רובו ככולו זה להגדיר את "מעשה השחיטה", כלומר נשחט במקום של שחיטה רוב סימן, אומרים

שואלת הגמ' אמרו בברייתא, רבי יוסי ברבי יהודה אמר ששחיטה בשאר הטבעות כשרה היות ומקיפות את רוב הקנה. **ומוגרמת פסולה**.¹⁰ **העיד** רבי חנינא בן אנטיגנוס שמוגרמת כשרה.¹² **ביאר רב יוסף**, שרבי יוסי סבר ששחיטה כשרה אף בשאר טבעות כאמור, אלא רב ושמואל לא ביארו את דעת רבי יוסי, אלא הכריעו להלכה כמותו בהלכה של הגרמה בטבעת הגדולה, וחלקו עליו בדין של שאר הטבעות.

עוד שיטות בביאור הסוגיא ע' הערה.¹³

רבי זורא אכל בשר בהמה שנשחטה באופן שהוגרם לדעת רב ושמואל, **שאלוהו** והרי הלך ממקום של רב ושמואל שאסרו בשר זה, **אמר להם** דין זה אמר יוסף בר חייא בשם רב ושמואל, והוא למד הלכות מכולם והחליף את השיטה.¹⁴ **שמע רב יוסף** והקפיד שהרי הוא תלמידו של רב יהודה שהקפיד לומר אפילו ספיקות שהיו לו בשמות החכמים שאמרו את ההלכה. **שואלת הגמ'** על רבי זורא הרי היה צריך לנהוג בחומרות המקום שיצא משם, **ביאר אביי** דין חומרת המקום שיצא משם רק בבא מב' מקומות בארץ ישראל, או מב' מקומות בבל, או מארץ ישראל לבלבד, אבל בבא מבבל לארץ ישראל אינו שומר את חומרות בבל כיון שבני בבל כפופים לבני ארץ

***** **הוספות וביאורי תוספות** *****

שהשחיטה כשרה מצד רובו ככולו, אבל כדי להגדיר את המקום ל"מקום שחיטה" לא אומרים רובו ככולו, והטבעת היות ואינה כולה קנה אלא רק רובה (שהרי רק הקרום הפנימי הוא ה"קנה"), לא אומרים רובו ככולו ליצור מקום שחיטה. (למסקנת הגמ' רבי יוסי סובר שאף להגדיר מקום שחיטה אומרים רובו ככולו, אלא רב ושמואל לא סברו כך.)
ונקטו תוס' (ד"ה אבל) שאם כך שיטת רש"י ברבי יוסי, **בודאי שכך יהיה הדין לרבנן** ששחיטה לא תהא כשרה בשאר טבעות, אלא רק בין הטבעות בלבד, א"כ מה שאנו לא נזהרים לשחוט דווקא בתוך הטבעת וכו', זה משום שכבר פסקו להלכה כעדותו של רבי חנינא בן אנטיגנוס.

⁸ דברי רש"י בשיטה א קשים **מדברי התוספתא** שהביא להקשות על שיטה ב, שאמרו בתוספתא שמצוות שחיטה ממקום הטבעת עד הריאה, וא"כ משמע שכל המקומות באמצע כשרים לשחיטה, ולא רק בין הטבעות בלבד. **ביארו בתוס' (ד"ה אבל)**, א. התוספתא היא שיטת רבי יוסי ברבי יהודה שלמסקנת הגמ' מהני שחיטה אף בשאר טבעות. ב. אין הגדרת "קנה" לשאר הטבעות כפי שביאר רש"י שרק הטבעת הגדולה מוגדרת לקנה היות ומקיפה את כל הקנה, אבל שאר טבעות לא מוגדרות קנה, ומה שאמרו בתוספתא ששחיטה כשרה מהטבעת עד הריאה הכוונה במקומות שמוגדרים קנה.

⁹ **שיטת רבינו גרשום (הנדפס בצד הגליון)**, שכל המושג הגרמה נאמר אם שוחט בין הטבעות ולא משנה בין אלו טבעות. כל בין הטבעות הוא לא מקום שחיטה.

¹⁰ **דין זה עומד בפני עצמו** ובפשטות הוא לשיטת רבנן, היות ונכתב בסתמא שאפילו רוב השחיטה בתוך הטבעת הגדולה ומיעוטה למעלה ממנה, פסולה. רש"י ד"ה ומוגרמת.

¹¹ **כל עדות הילכתא היא**. רש"י ד"ה על מוגרמת.

¹² לפי עדותו של רבי חנינא בן אנטיגנוס כל הגרמה כשרה, **כלומר** אפילו שחט מחוץ לטבעת הגדולה, השחיטה כשרה. וא"כ **הוקשה לרש"י (ד"ה על מוגרמת)** כלפי מה נאמרה ההלכה למה מסיני של "הגרמה" שהיא אחד מפסולי השחיטה, **ביאר רש"י** הגרמה משיפוי כובע, היינו אם הסיט את הסכין ויצא מחוץ ל"שיפוי כובע", הגרים ופסל (ע' בהקדמה למשנה מיקומו של "שיפוי כובע").

¹³ **שיטה ב ברש"י (ד"ה רבי יוסי ברבי יהודה)**, מחלוקת רבנן ורבי יוסי **בכל הטבעות כולם**, שלאחר שהתחיל לשחוט בתוך הטבעת צריך לסיים את השחיטה באותה טבעת, ואם הגרים כל שהוא לרבנן פסולה, ולרבי יוסי כאמור אם שחט רוב בכשרות אין זו הגרמה הפוסלת. **לפי הבנה זו** אין הבדל אם ההגרמה היתה לכיוון הראש או לכיוון הריאות כל שיצא מהיקף הטבעת, הרי זו הגרמה. **ועל זה אמרו רב ושמואל** ששיטת רבי יוסי להתיר את ההגרמה לאחר חיתוך הרוב, זה רק בטבעת הגדולה, ולא בשאר טבעות שכל הגרמה רבי יוסי פוסל, היות ומדידת חיתוך "רוב קנה" נמדד מעוביו של הקנה בלא הטבעת, ובשאר טבעות שאינם מקיפות את כל הקנה נמצא רוב טבעת נשחט ואינו "רוב קנה" להתיר את השחיטה.

שיטה ג ברש"י, אמרו רב ושמואל בשאר טבעות לא אמר רבי יוסי להתיר בהגרמה לאחר הרוב, משום שגזר רבי יוסי שחיטת רוב קנה, אטו רוב טבעת שאינו רוב קנה.

שיטת התוס' (ד"ה אבל) לפי ביאור המהר"ם, "הגרמה" שייך רק ביציאה מהטבעת הגדולה, ומותר לשחוט בין בשאר טבעות ובין בין הטבעות שכלפי מטה עד הריאה מוגדר כמקום השחיטה ואין בזה הגרמה, אא"כ שחט בשאר הטבעות והגרים לכיוון הראש ויצא מהטבעת הגדולה, שאז בין לרבנן ובין לרבי יוסי נאמר כאן הגרמה. **ואמרו רב ושמואל**, אמת שאמר רבי יוסי שאם שחט רוב קנה ואח"כ הגרים מעל הטבעת הגדולה אין כאן פסול של הגרמה, אבל כ"ז כאשר עיקר השחיטה בטבעת הגדולה, אבל אם שחט בשאר הטבעות על אף ששחט רוב, ואח"כ הגרים החוצה מהטבעת הגדולה יש כאן הגרמה, ולא מועיל מה ששחט רוב קנה קודם, היות ואין כאן רוב "חלל קנה". **וע"ז שאלו** שרבי יוסי התיר אף בכה"ג, וע"ז אמרו שרב ושמואל סברו כמותו בחדא ופליגי בחדא.

אלא שעדיין צריך להשכיל שהרי לדעת רבי יוסי אין כאן "רוב חלל קנה" ומה יתיר את השחיטה, הרי באופן זה אפילו אם לא הגרים ונעצר יש כאן חסרון ב"חלל קנה", **ביאר המהר"ם** שצריך לומר שברייתא זו סוברת באופן ששחט רוב עובי קנה, למרות שלא מוגדר כרוב חלל קנה השחיטה כשרה. ובשחיטה בשאר טבעות הטבעת היא עבה מלמעלה ודק מלמטה, ולכך בלא הגרמה יהיה כשר. **ולרבי יוסי** מהני אף אם הגרים היות ושחט רוב שיעור שחיטה הנצרך ובדיק כמו בשחט בטבעת גדולה והגרים, כשר באופן שהשאייר חוט ע"פ רובה.

¹⁴ בתוד"ה יוסף ביארו שלא שמע מרב ושמואל, מה שנהגו איסור במקומו מחמת מנהג הוא, ולכן הגמ' שאלה שאפילו אם רב ושמואל לא אמרו כן, היה צריך רבי זורא לנהוג איסור מחמת מקום שנהגו.

ישראל¹⁵. לדעת רב אשי, רבי זירא לא התכוון לחזור, וחומרת המקום שיצא, אף אם נוהג ביחס לבא מבבל לארץ ישראל זה רק באופן שכוונתו לשוב¹⁶.

אמר רב יוסף לאביי, שהיו מקומות שלא נהגו כרב ושמואל, שהרי במחוזא אמרו בשם רבי זירא בשם ר"נ שמוגרמת כשרה.

רבי שמעון בן לקיש הכשיר בשחוטה ב"חודא דכובעא", היינו לאחר הטבעת הגדולה לכיוון הראש יש "כובע", והטבעת הגדולה נכנסת מעט תחת אותו "כובע", הכובע הוא כעין מכסה לטבעת הגדולה, וב"כובע" יש מקום בולט (שיפוי כובע), שניתן להרגישו כאשר נלחץ על גרון הבהמה מבחוץ, לאחר סיום הבליטה בחודו העליון יש חלק הנקרא "חודא דכובעא", והגרמה עד מקום זה התיר ר"ל, ריו"ח קרא על ר"ל "הגס הגס" כלומר הכשיר יותר מידו, שאף לרבי חנינא ההיתר הוא עד "שיפוי הכובע" כלומר עד תחילת הבליטה.

דף יט

בחלל הכובע יש כמין ב' גרעיני חיטה, הם מונחים על הקנה בתוך הכובע, אמר רב פפי בשם רבא אם סכין השחיטה נגע באותם חיטי הרי זו טריפה. הסתפקו בגמ' האם הכוונה שפגע בהם או רק נגע בהם, אמר ר"פ בשם רבא אם חתך ונשתתירו מהחיטי, כשרה. וכן אמר רב אמיר בר מר ינוקא, שכך אמר לו רבי חייה בנו של רב אויא. וכן אמר רבינא לרב אשי שאמר רב שמן מסוברא, שכאשר בא מר זוטרא פסק ששייר בחיטי, כשר. מאיך מר בר רב אשי סבר שאם פגע בחיטי עדיין כשרה, אבל אן חתך ושייר בהם, טריפה¹⁷. פוסקת הגמ' שמיפוי כובע ולמטה כשר, וכשיטה המתירה אם שייר בחיטי. וכן ר"נ הכשיר להלכה, ושאלו רב חנן בר רב קטינא שהרי לא פסק לא כרבנן ולא כרבי יוסי, אמר לו שלא בקיא בשיטתם, אלא כך פסקו האמוראים רבי חייה בר אבא בשם ריו"ח ו"א רבי אבא בר זבדא בשם רבי חנינא ו"א רבי יעקב בר אידי בשם ריב"ל, ששיפו כובע ולמטה כשרה.

אמר ריב"ל המגרמת של רבנן (יציאה מחוץ לטבעת הגדולה אפילו במיעוט¹⁸), כשר לדעת רבי יוסי ברבי יהודה. ומה שנקרא מוגרמת לרבי יוסי (שחט רוטב מחוץ לטבעת) כשר לרבי חנינא. והחידוש בכלל הנזכר, שרבי חנינא לא אמר את דבריו ביחס לרבנן, אלא ביחס לרבי יוסי, ונמצא שהכשיר אפילו רוב שחיטה עד שיפוי כובע. והוכיחה הגמ' שהתייחס לרבי יוסי מסדר דברי הברייתא, שאמרה "מוגרמת פסולה" ולא אמרו שרבי חנינא "העיד עליה", אלא אמרו "העיד על מוגרמת" כלומר שחוזר לדברי רבי יוסי. פוסקת הגמ' שהלכה כרבי חנינא בן אנטיגנוס שפסק ר"נ כמותו.

כאמור במשנה נחלקו רבנן ורבי יוסי ברבי יהודה בדין הגרמה, לרבנן כל יציאה מחוץ לטבעת הגדולה אפילו במיעוט פוסלת את השחיטה, ולרבי יוסי הגרמה במיעוט לא פוסלת את השחיטה. נחלקו רב הונא בשם רב אסי ורב חסדא, מה סברו רבנן ורבי יוסי.

שיטה א, אמר רב הונא בשם רב אסי¹⁹ נחלקו רבנן ורבי יוסי באופן שבתחילה שחט שני שלישי, ואח"כ הגרים שלישי, רבנן פסלו היות וצריך להיות הכל שחוט. לרבי יוסי כשר מחמת רובו ככולו²⁰. אבל אם הגרים ולבסוף שחט לכו"ע השחיטה פסולה, שהרי יציאת חיות הבהמה ברוב סימן, ולא היה רוב סימן בכשרות שהרי התחיל בפסול. דעת רב חסדא לאיך גיסא, אם הגרים שלישי ושחט את השאר, לרבי יוסי כשר משום שזה כמו השלים שחיטה לחצי קנה חתוך שמועיל, ורבנן פסלו היות והגרמה היא לא מקום שחיטה, והשלמת חיתוך לקנה פגום אין חסרון היות וזה מקום שחיטה. אבל באופן ששחט שני שלישי והגרים לכו"ע כשר, שהרי למדנו שרוב סימן נשחט כדון²¹,

***** הוספות וביאורי תוספות *****

¹⁵ רש"י ד"ה דכיון דאנן, ביאר שבני בבל כפופים לבני ארץ ישראל לגבי קידוש החודש ועיבור שנים ודיני קנסות. ר"ת ביאר (תוס' ד"ה כיון) שלגבי איסור והיתר פוסקים הלכה כחמי ישראל שהם חכימי טפי. ולגבי הלכות ממונות ראש הגולה עדיף.

¹⁶ נוקטים תוד"ה הני, שאין לומר שמחמירים עליו את מנהג המקום שאליו הולך, אם דעתו לחזור. עוד ביארו, החילוק בין דעתו לחזור או לא לחזור זה רק בין ארץ ישראל לבבל, או להפך שתמיד הולכים אחר המקום שבא להיות שם, אבל בתוך ארץ ישראל ובתוך בבל ממקום למקום, מחמירים את מנהגי ב' המקומות, ואין חילוק אם דעתו לחזור או לא.

¹⁷ שיטת מר בר רב אשי, היא פשיטות הגמ', שהרי הסתפקו על דינו רב פפי שאמר טריפה האם באופן שנגע בחיטי או פגע בהם, ועתה ביאר מר בר רב אשי שחתך טריפה. ובאמת בתוס' ד"ה או תמהים כמה קושיות על ההבנת הסוגיא כדברי רש"י, ולכך מבארים "פגע ולא נגע" הכוונה שחתך מעל החיטי לכיוון הראש, ופשטו מדברי ר"פ שפגע ונגע כלומר שייר בחיטי, כשרה. ורב פפי שאמר טריפה הכוונה פגע ולא נגע. ובעקבות כך צריכים לשנות את הגירסה במר בר רב אשי, ועיי"ש.

עולה שנחלקו רש"י ותוס' מה ההגדרה "פגע ולא נגע", לרש"י פגע ולא נגע כלומר יותר קרוב לטבעת הגדולה, שהיא פחות הגרמה. ולתוס' פגע ולא נגע הכוונה הקרוב ביותר לראש, ויותר הגרמה.

¹⁸ רש"י ביאור א.

¹⁹ ציינו תוס' ד"ה אמר ר"ה, שהכוונה לר"א הגדול חברו של רב כהנא.

²⁰ לאחר הרוב הוא סתם חותך בבשר. רש"י ד"ה רובו. וכן עי' בדבריו במשנה לעיל יח, א.

²¹ שואלים תוד"ה דילמא, היה מקום לומר שרוב סימן כשר הכוונה לושט, וביארו שיתכן שרבנן חולקים על רבי יוסי אף בושט.

כשר. שאל רב יוסף, יתכן שהמשנה של רוב סימן זה שיטת רבי יוסי, ורבנן יחלקו. אמר אבוי היתכן להעמיד את כל המקומות שדנו בהם רוב כשיטת רבי יוסי בלבד. אמר רב יוסף את המשניות של רוב בשחיטה נעמיד כרבי יוסי. שיטה ב, אמר רב הונא בשם רב אסי, אם הגרים שלישי ושחט את השאר, לרבי יוסי כשר משום שזה כמו השלים שחיטה לחצי קנה חתוך שמועיל, ורבנן פסלו היות והגרמה היא לא מקום שחיטה, והשלמת חיתוך לקנה פגום אין חסרון היות וזה מקום שחיטה. אבל באופן ששחט שני שלישי והגרים לכו"ע כשר, שהרי למדנו שרוב סימן נשחט כדון, כשר. שאל רב חסדא, יתכן שהמשנה של רוב סימן זה שיטת רבי יוסי, ורבנן יחלקו. אמר רב יוסף היתכן להעמיד את כל המקומות שדנו בהם רוב כשיטת רבי יוסי בלבד. אמר רב חסדא את המשניות של רוב בשחיטה נעמיד כרבי יוסי.

הגרים שלישי, שחט שלישי, הגרים שלישי, רב הונא²² בשם רב אמר שהשחיטה כשרה שהרי יציאת חיות הבהמה היתה בשחיטה. ורב יהודה בשם רב אמר, טריפה שהרי אין רוב בשחיטה. שחט שלישי הגרים שלישי ושחט שלישי, לרב יהודה בשם רב, כשר שהרי רוב שחיטה. וששאלו את רב הונא, אמר טריפה. רב יהודה הקפיד ואמר מה שאני מכשיר ר"ה מטרין ומהפך. אמר ר"ה צדקו דברי רב יהודה א. אני לא שמעתי מרב והוא שמע. ב. מסתבר כדבריו שהרי למעשה יש רוב שחיטה. אמר רב חסדא לר"ה שלא יחזור ממה שהטריף, שא"כ צריך לחזור בו אף מב' ההגרמות ושחיטה באמצע, שהרי לדבריו השלב הקובע הוא יציאת החיות האם היא בשחיטה או בהגרמה.

שאלו את ר"נ בסורא מה דין שחט הגרים ושחט, אמר להם זה דינו של רבי אלעזר בר מניומי שאמר ששחיטה כמסרק (אלכסון הלוח ושוב), כשרה. אמרו לו משם אין ראייה שיתכן שדיבר על מקום שחיטה ולא על הגרמה, וחדש שכשר למרות שאין כאן שחיטה "מפורעת" כלומר גלויה לגמרי.

ישב רבי אבא מאחורי רב כהנא, וישב רב כהנא לפני רב יהודה ושאל, א. שחט הגרים ושחט, אמר לו כשר. ב. הגרים שחט והגרים, אמר לו, שחיטתו פסולה. ג. היה קנה חתוך והמשיך לשחוט שם²³, אמר לו כשר. ד. שחט והגיע לחתך בקנה²⁴, אמר לו פסול. רבי אבא אמר את הדברים לפני רבי אלעזר, ואמר רבי אלעזר לפני ריו"ח, ושאל ריו"ח מה ההבדל אם החתך היה בסוף או בהתמלה, אמר ר"א, כאשר החתך היה בהתמלה דומה להתחיל עכו"ם לשחוט וגמר ישראל שהשחיטה כשרה, ואם החתך בסוף דומה לישראל שהתחיל וסיים עכו"ם. ריו"ח לא קיבל דבריו. וביאר רבא, באופן שגמר גוי את השחיטה הרי יציאת חיות הבהמה היתה בפסול, וכאן בחתך השוחט שחט מה שהיה צריך לשחוט א"כ מה ההבדל היכן היה החתך.

עיונים ונקודות

האם רבנן לא סברו "רובו ככולו".

כמבואר בדברי הגמ' נחלקו רבנן ורבי יוסי בהגרים מיעוט האם השחיטה פסולה או לא. בדברי הגמ' העמידו בפשוטות את מחלוקתם בדין רובו ככולו, ונקט רב יוסף שמדובר בדין מסוים בהלכות שחיטה, שהרי לא ניתן להעמיד את כל המשניות של רוב רק אליבא דרבי יוסי.

וצריך להשכיל טובא, מה סברת רבנן, מדוע לא יועיל כאן רובו ככולו, כבכל מקום אחר בש"ס, אם אמרו שמצורע ונזיר צריכים לגלח שערותיהם, והדין מתקיים ברובו, מדוע כאן לא מתקיים השחיטה ברוב כשר. באמת בלשון רש"י במשנה מבואר, שאם היה נשאר ברוב היה מועיל, רק היות והמשיך להגרים יש כאן מעשה הפוסל, וא"כ צריך להבין אם יש הלכה של רובו ככולו, כמו שאמר רש"י לגבי רבי יוסי שלאחר ששחט רוב, ההמשך בהגרמה לא נחשב "שחיטה" אלא חיתוך בשר, וזאת מחמת ההלכה של רובו ככולו, מדוע לפי רבנן לא יהיה כך הדין.

בשבועות יז, א אמר רבי אושעיא, אדם הנכנס לבית שטמא מחמת טומאת נגעים, ונכנס בדרך הלוח לאחוריו אולם חוטמו נשאר בחוץ לא נטמא, שאלו תוס' (ד"ה אפילו) מדוע נכנס דרך אחוריו למעט חוטמו, טהור. נאמר שנטמא כיון שנכנס רובו, והלכה היא שרובו ככולו. ביארו תוס', שמדוקדק הפסוק שאין לומר רובו ככולו, שהרי אם יש לטמא דרך אחוריו מצד רובו ככולו, מה החילוק בין נכנס דרך ביאה לבין נכנס דרך אחוריו, ומדוע אמרה תורה "והבא אל הבית" משמע שאין ענין מיוחד בכניסה דרך הרגילה, בהכרח לא אומרים רובו ככולו בכניסה דרך אחוריו.

הגר"ח על הרמב"ם (הלכות טומאת צרעת טז, ח) דן לגבי טומאת הבגדים של הנכנס לאחוריו, בין הדברים דן בקושיית התוס' לטמא את הנכנס דרך אחוריו למעט חוטמו מצד רובו ככולו, וביאר שלא שייך לומר הך דינא דרובו ככולו במקום שנכנס דרך אחוריו, רק באופן שנכנס דרך ביאה, שנוקטים שכל מקצת ומקצת נקראת "ביאה", אלא דלא נטמא עד שיכנס כולו, וע"ז שפיר אמרין דרובו ככולו.

משא"כ בכנס דרך אחוריו כל זמן שלא נכנס "כולו" לא הויא ביאה כלל, וא"כ הא דצריכין לביאת כולו הוא מלבד מה שלא גרע מדרך ביאה דק"ל דלא נטמא עד שיכנס כולו, עוד הוא טהור משום דכל זמן דלא נכנס כולו עוד לא הויא אפילו ביאה במקצת, ולפ"ז הרי לא שייך הכא כלל הך דינא דרובו ככולו, דרובו ככולו לא שייך אלא לענין הך דינא דבעינן כמה שיכנס, וע"כ שפיר אמרין דהרוב שחשוב כבר בא הוי ככולו, משא"כ היכא דבלא כניסת כולו לא הויא ביאה כלל. וא"כ לא שייך לומר רובו ככולו כיון דגם הרוב עדיין אין עליו דין ביאה.

למדנו מדברי הגר"ח כל מקום שהדבר נעשה מעט ועוד מעט ולכל מעט יש חשיבות בפני עצמה, אומרים בו רובו ככולו, בתגלחת נזיר כל שעה ושעה יש בה קיום הפסוק של תגלחת, רק צריך לקיים תגלחת כולו ולא יצא ידי חובה כל עוד לא גילח כולו, אבל במקום שאין למעט שום משמעות כל עוד לא עשה במלואו לא אומרים רובו ככולו, אכילת מצה מקיים בכזית, כל עוד לא אכל כזית אין כאן מאומה, לא אומרים רובו ככולו.

מתה, רבנן למדו ניתוק הסימנים הוא "שחיטה", א"כ כל זמן שהסימנים לא הופסקו כהלכתם אין כאן רובו ככולו, אין שום התקדמות בחיתוך לעבר ה"שחיטה", מעשה השחיטה נקבע לפי ניתוק הסימנים ממילא לא שייך לדון רובו ככולו.

***** הוספות וביאורי תוספות *****

²² ביאר רש"י ד"ה הכא נמי, בסוגיא לעיל נחלקו רב הונא ורב חסדא בביאור דברי רבנן ורבי יוסי ברבי יהודה, ושם אמר רב הונא שהגרים שלישי ושחט שני שלישי לדברי הכל פסול, כל האמור הוא בשם רב אסי, והדברים היו כאמור לגבי מחלוקת רבנן ורבי יוסי. עתה עסק ר"ה לגבי הגרמה של רב חנינא בן אנטיגנוס בשיפוי כובע, ורב הונא אמר בשם רב. בתוס' ד"ה הגרים, חילקו בפשטות אם ר"ה אמר בשם רב או בשם רב אסי. רש"י כאמור אף חילק בשיטת מי אמרה. עי' מהרש"א.

²³ תוס' ד"ה שחט שאלו מה הספק הרי בואי כשר שהרי זה הבריייתא של חצי קנה פגום וגמרו בשחיטה שכשר. וביאר ששאל קושיא זו מתוך כמה שאלות אחרות.

²⁴ ביארו תוס' ד"ה שחט ופע, שאין זה קשור לשחט והגרים ושחט, ששם יש פסול של הגרמה, וכאן מדובר שהכל נמצא במקום השחיטה. עי' מהר"ם ומהרש"א מה רצו תוס' לדמות.